

Ми віримо у Воскресіння

«В цю святу ніч, повну таємної урочистості, вглядаючись у необняту глибину українського неба, бажаємо хоч в уяві побачити рідну хату, дорогі й незабутні обличчя. Уста наші бажають передати їм усю пекучу тугу, яка переслідує нас від часу залишення рідних земель. Хочуть запевнити їх, що ми не відреклися й ніколи не відречемось від нашого найсвятішого ідеалу, хоч вороги намагаються облюговати нас, відмовляючи нам навіть права існування, бо хто ж, як не вони, найкраще знають нашу «провину», і свідомі тієї загрози, яку криє в собі українська еміграція на обох континентах земної кулі».

Ці полум'яні слова С.Яськевич написав 1946 року у Великодньому випуску інформаційного тижневика «Батьківщина», який видавали українські полонені в італійському таборі «Риміні». Вони залишаються актуальними й сьогодні. Адже любов до воскреслого Христа і до України об'єднує українців усього світу в ці нелегкі для нас часи. Протиставимо їм нашу сильну волю, фахове знання і витривалість у праці. Як і українцям-таборянам це почуття дасть нам силу й віру в перемогу Правди. Ніхто як Христос, коли був на землі, показав нам шлях правди. Неправда усмертила його, але перемогла Правда, бо Христос Воскрес.

Наталя Курій-Максимів. Пасхальні дні. Скло, олія. 2011

Тарасів біль

насправу творчість нащадків

Уже десяту Шевченкову весну Ніжинський обласний педагогічний ліцей зустрічає разом із молодими талантами, чії здібності яскраво осявають творчий шлях. Цьогорічних номінантів із містечок і сіл Чернігівщини вітали переможці попередніх дев'яти регіональних конкурсів учнівської творчості «Славні нащадки Тараса».

Стежка до Кобзаря привела Мирославу Уніат після закінчення філологічного факультету НДУ імені Миколи Гоголя в Альбертський університет в Канаді. Нині дівчина працює менеджером з розвитку бізнесу в міжнародній компанії. Бере активну участь у культурному житті української громади. Авторка двох збірок поезій. Лауреат премії Альбертської Ради українського мистецтва та кількох премій від університету.

– Я вважала, що поезія – дар Божий. А виявилось, що це ще й щоденне напружене самоудосконалення, – признавалася випускниця ліцею, а тепер уже першокурсниця факультету журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Юлія Якубів. Її лицарський обладунк – «то лиш віра, любов й незгасима надія».

Дві вікові категорії учасників змагалися у двох номінаціях: «Вірш про Тараса Шевченка» та «Поезії довільної тематики». Як підмітили члени журі: поет і письменник Анатолій

Шкуліпа, письменник, журналіст, поет і науковець Олександр Забарний, поет і перекладач Олександр Гадзінський, найкращі зразки представили ті, хто ставиться до творчості як до повсякденної праці. В них глибокі роздуми, обрамлені образною мовою, а біль Шевченка звучить як власний. Адже в поетів – зранені серця. І сильне Шевченкове слово «видирає всю душу» в десятикласниці Прилуцької ЗОШ I-III ступенів №9 Ярослави Ворчак. А її ровесниця з Ніжинської гімназії №3 Вікторія Черненко мріє про ковток свободи, щоб «наповнити ним всі легені до верху, стати ближче до музи-приро-

ливості у словах десять років підтримують вже названі члени журі, організатори літературного турніру: директор ліцею Тетяна Шевчук та завуч Світлана Сліпак, упорядник і редактор збірника творчих робіт «Стежка до Тараса» Олександр Гадзінський і доцент Гоголевого вишу Алла Кайдаш, директор Благодійного фонду «Ніжен» Микола Шкурко, представники влади, підприємці-благодійники. Аби не меншало в Україні талановитих нащадків Тараса, їх покликані знаходити й долучати до конкурсу директори шкіл, керівники методичних об'єднань, учителі. Варто змінювати і формат змагання, щоб відомі поети й письменники змогли поспілкуватися з учасниками під час майстер-класів, побувати в музеях університету, познайомитися з шевченківськими місцями Ніжина, а не тільки покласти квіти до його пам'ятника.

Ярослава Ворчак

ди і більш не здригатися щоночі від феєрверку». Але тривожне сьогодення змушує їх раніше дорослішати, бо на кону – «наше завтра й сьогодні». Так вважає одна з переможниць конкурсу, вже другокурсниця філологічного факультету НДУ імені Миколи Гоголя Марина Лапай.

Дитячу щирість у почуттях і смі-

*Віють вітри, віють буйні
З яру на долину.
Знову плаче Україна
В кривавую днину.
Похилилася тополя
До самого долу,
А Шевченкове пророцтво
Оживає знову.
Блідий місяць виринає
Із моря на сушу,
Видирає слово сильне
У мене всю душу.
Сам Шевченко віковичний
Промовля рядками,
Закликає підніматись,
Битись з ворогами.
Так і дихає сторінка
Кобзаревим словом,
Проникає у свідомість
І стає покровом.
Як молитва, затріпоче
І з уст чистих злине:
Тримайтеся, брати мої!
Не вмре, не загине!*

Ярослава Ворчак

Синьо-жовтими барвами
повняться наші майдани...
На війну відправляє країна
мільйони синів.
І ще довго пектимуть у душах
скривавлені рани.
І ще довго багритиме кров
позолоту ланів.

Тільки ми – молоді, ще живі і ще
повні відваги.
Українці, борімося! Вкраїно,
вставай, чорт візьми!
Хай нам Бог допоможе і Небо
пошле нам наснаги
Під прицілом, під градом таки
залишитись людьми.

Плаче небо вже рік за синами з
Небесної Сотні...
Гинуть сотнями знову на Сході
герої Чоти...
Це і наша війна: на кону – наше
завтра й сьогодні.
Синьо-жовта країно, ми маємо
перемогти!

Марина Лапай

Нас змінюють люди,
а може, все-таки час...
Одного ранку, прокинувшись
після тяжкої ночі роздумів,
Зрозумієш, що ти - не ти,
а хтось інший паразитує в твоїй
голові.
Якщо чесно, то це - нестрашно,
звикнеш за кілька днів.
Причина його появи -
закоренілий в твоїй підсвідомості
нігілізм.
Він поскладає думки на полицки
і розкладе по місцях почуття,
Викине з твого життя все
сміття
і тих, хто його приніс.
Змирися, що ти - вже не той,
і немає назад пуття - вороття.
Досить довго ховався,

Вікторія Черненко з учителькою Людмилою Приходько

боявся девіантної поведінки -
Час вийти за рамки,
навіть якщо накриє тебе
канонада.

Зрозумій: тут не ставлять
за пробу погані оцінки.
Він - той, під ким гнеться
твоя ще недосконала бравада.
Не намагайся із ним боротись -
приречено на провал.
Ти по дешевій душевній натурі
невдаха та песиміст,
А той, хто вселився у тебе, -
Вкрай знахабнілий друг-нелегал,
Згідно із жанром комедії -
абсолютний протагоніст.
Кожного дня виїдатиме
жадібно всі твої спогади,
Поки зрештою не залишить
порожній звук,
Побудує з колючого дроту
смертельні страшні барикади
Для небажаних гостей з минулого,
навколо наставить базук.
Ти, напевно, у відчай,
бо заплутався в роздумах:
що за переселенець застряг у тобі.
Та все просто, він - це зражений
ти,
що змушений з мукою йти на звіт,
розчарувавшись в гіркому бутті,
Знову ламати свій
філігранно збудований світ.

Вікторія Черненко

В обійми світанку з полону
туманної ночі.
І кожен з нас – лицар, і кожен –
пригнічений раб.
Наповнені щастям й тугою –
однакові очі...
І кожен з нас має і свій п'єдестал,
і трап.

Корони вінчають осяяні зорями
голови,
А сонця проміння ласкаво пригріє
кайдани.
Що золотом продане – те вже
купується оловом.
Секунда минулого летиться луною
роками.

Ми маємо стелю, і маємо зоряне
небо.
Чи в темряві ти, чи оточений
ліхтарями...
Життя – то хвороба. Рятуйся
ефектом плацебо.
Однаково створені. Далі – то
вибір за вами.

Юлія Якубів

Інше обличчя Росії

ГОГОЛЬ В НЕЖИНСЬКОЇ ГИМНАЗИИ ВИСШИХ НАУК: антологія мемуарів / Сост., вступ. ст., подгот., текстів и комент. П.В.Михед, Ю.В.Якубіна. – СПб.: Изд-во «Пушкинский Дом», 2014.

Чотири роки доктор філологічних наук, професор, завідувач відділу слов'янських літератур Інституту літератури НАН України, керівник Гоголезнавчого центру Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя Павло Михед разом із кандидатом філологічних наук, доцентом Гоголевого вишу Юлією Якубіною збирали й упорядковували мемуари про Гоголя-гімназиста й повсякденне життя вихованців Гімназії вищих наук у Ніжині (1820-1832).

Майже вісім років, прожитих у Гімназії, у віці від дванадцяти до дев'ятнадцяти, стали вирішальними для письменника не тільки в його становленні як особистості, але й у виборі життєвого шляху. Гімназія стала для Гоголя своєрідною опорою у творчості. Так пишуть упорядники у вступній статті. Хоча існує й інша думка про те, що цей провінційний навчальний заклад не давав необхідного рівня освіти. Її спростовують спогади учителів та учнів. Нестор Кукольник розповідає про інтелектуальну атмосферу, яка панувала в Гімназії, її освітні методики, називає підручники й посібники, за якими вчилася вся університетська Європа.

І Михед, і Якубіна, аналізуючи творчість Гоголя, знаходять у ній сліди школи, а саме: енциклопедичного характеру

навчання. На початку ХХ століття, коли спеціалізація в освіті стає очевидним фактом, енциклопедизм початку ХІХ століття виявився анахронізмом. Але епоха романтизму схилилася до універсалізму, до пошуку цілісності і єдності світу. І це позначилося на світосприйнятті Гоголя, який шукав єдиний «ключ» до істинного життя. І викладачі-консерватори, і прогресисти спонукали вихованців до серйозних занять літературною творчістю. І хоч найвідомішим випускником став Микола Гоголь-Яновський,

Павло Михед і Юлія Якубіна

який не виділявся особливим старанням у навчанні, переважна більшість складала так звану фонову літературу: це були письменники й поети, перекладачі й видавці.

У книзі вперше зібрано все написане про Гімназію людьми, які були причетні до її діяльності. Це мемуари середини й кінця ХІХ століття. Одні написані як вдячне слово *alma mater*, інші позиціонують автора на тлі знаменитих однокашників. Суб'єктивізм згаданого часто характеризує самого автора. І тому дослідники уважно й обережно поставилися до достовірності прочитаного. З 628 сторінок книги половину займають коментарі.

Антологія мемуарів, на думку ще одного ніжинського гоголезнавця професора Григорія Самойленка, доводить, що Гімназія вищих наук справді була вищою школою, а не середньою, як це стверджують деякі історики педагогіки.

Книга прислужиться і молодим дослідникам. Адже мало вивченим залишається вплив творчості Миколи Гоголя на українську літературу. До цього закликав студентів під час презентації книги в Гоголевому виші Павло Михед, який уже виплекав власну школу гоголезнавців.

Антологія видана за фінансової підтримки Федерального агентства за преси і масових комунікацій у рамках Федеральної цільової програми «Культура Росії» (2012-2018 роки). Вона гарно ілюстрована портретами, фотографіями і художніми роботами, які відображають Ніжин часів Миколи Гоголя.

Це – інше обличчя Росії, яке дивиться на Україну не через військовий приціл, а через культурне надбання, що збагачує обидва народи.

Українське око в Європу

Тимошук М.С. Українська книга і преса в Італії: монографія. – К: Наша культура і наука, 2015

Кожен із нас емігрантів для України – око в Європу... Треба подбати, щоб ні одне з цих очей не було сліпим чи сплячим. І щоб кожне несло українській нації море вражень з поля його зору. Тоді лише ми зможемо говорити, що Україна дійсно належить до Європи, а не до Азії, коли кількість і вплив європейських ідей, що ми понесемо нашій нації, переможуть ту навалу азіатчини, що насувається зі Сходу.

Отаке переконання Євген Онацький написав на поштовій листівці з Риму 19 липня 1930 року. Воно стало програмним у діяльності цього журналіста, дипломата й науковця. А також багатьох інших його соратників, які сповідували європейські цінності за межами етнічної батьківщини. І тому саме з цієї цитати починає свою монографію «Українська книга і преса в Італії» доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри видавничої справи та мережевих видань Інституту журналістики та міжнародних відносин Київського національного університету культури та мистецтв Микола Тимошук.

«Задум написати історію українського друкованого слова в Італії виник після виходу в світ мого підручника з грифом Міносвіти «Історія видавничої справи» – першого

в Україні, базованого не на застарілих ідеологічних концепціях і догмах, а на новому, переважно архівному матеріалі, здебільшого невідомого читачеві. До цього підручника вперше ввійшли матеріали з історії друкарства української діаспори, зокрема Франції, Німеччини, Канади», – вказує автор. На його думку, українська книга і преса на теренах Італії залишається не пізною, не вивченою і досі не виокремленою галузкою різнобарвного материка української діаспори.

Шість розділів книжки в хронологічній послідовності висвітлюють поступ головних українських видавничих осередків цієї країни від початку ХІХ століття до наших днів. Їх цікавлено прочитають не тільки спеціалісти: видавці, редактори, журналісти, поліграфісти, культурологи, дослідники історії книги й преси, а й читачі, яких захопить сюжетний розвиток подій. Микола Тимошук зміг передати на сторінках своє професійне і людське зачарування тими постатями, які незважаючи на несприятливі обставини, стверджували Україну в Європі через правдиве слово. Журналіст і науковець із трепетом у руках уважно перечитував давні рукописні і друковані українські видання, і це патріотичне хвилювання вражає в його власних текстах.

У науковій літературі досі не встановлено дату і місце започаткування на теренах Італії українського рукописного чи друкованого книгтворення. Але побачене і перечитане дозволяє професорові Тимошику припустити, що сліди перших спроб створення й тиражування українських текстів із метою поширення їх серед українців усього світу треба шукати у стінах Української папської колегії Св. Йосафата в Римі. Заснована 1567 року, ця інституція називалася тоді Грецько-Руською (тобто грецько-українською) колегією Св. Анастаса. Після Брестської унії 1596 року рішенням папи Климента VIII щороку для проходження філософсько-теологічних студій встановлювалося все більше стипендій для вихідців із Київської митрополії.

1 червня 1919 року неподалік від центру італійської столиці за адресою: вулиця Торіно, 163 офіційно почало діяти Українське пресове бюро. Його створила Дипломатична місія УНР в Італії для широкого інформування керівників країн Антанти щодо ситуації в Україні та домагання від цих країн визнання Української Народної Республіки як суверенної незалежної держави. За шататним розписом колектив налічував сім осіб – трьох українських журналістів і чотирьох італійців. На початку жовтня керівник місії Дмитро Антонович запросив до співпраці доброго знав-

ця італійської мови двадцятип'ятирічного випускника історико-філологічного факультету Київського університету Св. Володимира Євгена Онацького. Цій видатній постаті Микола Тимошик присвятив цілий розділ «Журналістська і видавнича діяльність Євгена Онацького: італійський період».

З-поміж численних видавничих осередків на чужині, про які досі ні в публіцистиці, ні в науковій літературі нічого не написано – жовківський гурток друкарів у монастирі Гроттаферрата – містечку, що за 18 кілометрів на північний захід від Рима. Тут протягом 30-х років минулого століття діяв невеликий осередок молодих друкарів із знаменитої на весь світ Жовківської друкарні. Із прямою спиною слухав і записував професор Тимошик 27 липня 2012 року розповіді одного з них – 90-річного отця Партенія (Павлика). Ці спогади, як правдивий документ, а також опрацьовані книжкові та архівні колекції в Італії та США доводять, що в Гроттаферратській друкарні виходили книги українською мовою.

10500 чоловік – колишніх вояків Української дивізії «Галичина», пізніше – Першої дивізії Української Національної армії, в очікуванні подальшої долі, за два роки перебування в таборі британської зони «Ріміні» заснували та видавали різним поліграфічним способом, різними накладками і різною періодичністю 15 видань. А ще десятки назв

ВИДАННЯ

книжок, календарів, марок у кількох серіях, привітальних художніх карт-листівок, бланків, грамот та різноманітних канцтоварів. Протягом двох років у таборі діяло два видавництва: «Життя в Таборі» та «Батьківщина».

Сотні томів українознавчих праць (монографій, посібників, підручників, словників), які відповідають міжнародним стандартам, виклало на полиці інтелектуальної світової думки, за більш ніж півстолітній час існування, видавництво Українського католицького університету в Римі.

Професор Тимошик виявив 426 чисел випусків «Вістей з Риму» в книгозбірнях Рима та американського Стемфорда і зробив перший системний аналіз за трьома основними типологічними ознаками: організаційно-технічним, структурним та тематичним.

«Українська книга і преса в Італії», щойно видана у науково-видавничому центрі «Наша культура і наука» за сприяння Владика Василя Лостена із США, європейськими враженнями і використаним потужним архівним матеріалом як інтелектуальний щит захищає нас від навали азіатчини, що насувається сьогодні зі Сходу.

Між ятбом і хоресом

Віршознавчий семінар: Ігор Васильович Качуровський (1918-2013). In memoriam. Збірник наукових праць та спогадів. Видавничий дім Дмитра Бураго. Київ-2015

Наприкінці 2014 року теоретики літератури та поети зібралися на кафедрі теорії літератури, компаративістики й літературної творчості Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка аби відзначити річницю з дня смерті поета, перекладача й письменника, професора І.В.Качуровського. Молоді науковці й поети під керівництвом професора Наталії Костенко пригадали довгий життєвий і творчий шлях лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, вшанованого за літературну й наукову діяльність преміями імені М.Рильського, В.Вернадського та орденом «За заслуги» III ступеня. Для них залишаються актуальними його ідеї та методи, розроблені у блискучих студіях з метрики, фоніки, строфіки, стилістики, генерики та архітекtonіки, а також опубліковані у збірнику зауваги «Про деякі прикрі провали».

«Елементи тонічного і силабічного віршування в думовому вірші Т.Г.Шевченка» Наталії Костенко розвивають одну з останніх праць Ігоря Качуровського «Актуальні проблеми сучасного віршознавства», присвяченій силабічному віршеві Шевченка. На прикладах, використаних у Шевченка жанрових форм української народної думи, авторка обґрунтовує ідею про змішану – силабічну й акцентну – природу українського думового вірша.

Надія Гаврилук у «Поезії другого ступеня: екфразис» доводить, що в художньому образі можуть домінувати і поєднуватися різноманітні аналізатори – зір, слух, смак, нюх, дотик. Така всеосяжність чи-

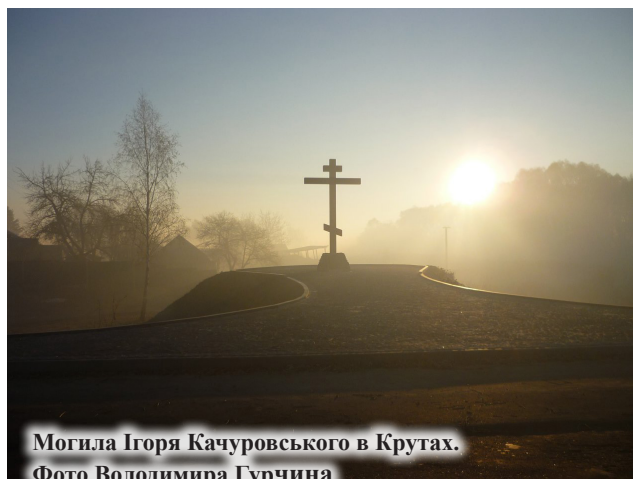
нить поетичний образ глибоким, поєднуючи в художньому творі власне візуальні образи з образами інших органів чуття, які за посередництвом мови набувають вторинної візуалізації.

Одним із найулюбленіших поетів Ігоря Качуровського був Максим Рильський. Він найчастіше посилається на його твори у віршознавчих працях. І тому Тетяна Скиба дослідила «Ямби в ліричній та ліро-епічній творчості Максима Рильського 1910-1929 років». А Каріна Дорошенко «Вінки сонетів» Маріанни Кіянзовської називає жанром, а не строфою. Ігор Качуровський поділяє сонети на класицистичні та некласицистичні. І за наявності формальних ознак науковець відносить сонет до класичного, а за відсутності жанрових ознак називає сонет «чотирнадцятивіршовою строфою». За Качуровським «епоха модернізму зламала правило». Маріанна Кіянзовська спробувала подати свою поезію у твердій поетичній формі сонетів, однак, відійшла від обов'язкових канонічних характеристик цього жанру, поєднуючись розміром, не властивим сонету.

Тим, хто удосконалюється в літературній творчості, знадобляться розвідки Ігоря Астапенка, Вікторії Афанасьєвої, Олени Кіцан, Олександра Пустовіта.

Олена Бросаліна в архіві Ігоря Качуровського знайшла один поетичний задум, який засвідчує, що істинний неокласик мислив не лише образами, не лише римами – а цілими жанрово-строфічними модулями, запозиченими з багатющого арсеналу світової поезії, й навіть сухі терміни із царини строфіки та генерики вмів наповнювати новими відтінками значень, аби увиразнити свої поетичні задуми.

Збірник доречно ілюстрований фотоматеріалами з архіву І.В.Качуровського.

Могила Ігоря Качуровського в Крутах.

Фото Володимира Гурчина

Надія ОНИЩЕНКО

Молимося за мир

в Японії

За даними статистичного бюро Японії, в країні налічується близько півтори тисячі українців. Найбільша кількість наших співвітчизників живе в Токіо та навколишніх містах, а також в регіоні Кансай, містах Кіото та Осака. Початок гуртування українців в Японії датується 1997-1998 роком, коли була створена перша українська інтернет-сторінка в Японії.

Як повідомляє Укрінформ, невелика чисельність наших співгромадян та відсутність підтримки від держави чи бізнесу не дозволяє громаді відкрити свій осередок, де можна було б об'єднати всі культурні та освітні проекти, відкрити Український дім в Японії. Серед того, що на даний момент існує, можна виділити українську дитячу школу «Джерельце» в Токіо, в якій вчать близько 40 учнів різних вікових категорій. Вона функціонує в

маленькому приміщенні, яке надає в оренду муніципальна влада для такого роду заходів. Тобто батьки учнів і навіть самі вчителі платять кошти за те, щоб функціонував цей навчальний заклад. Росіяни ж у своєму посольстві, приміщення якого дісталось їм у спадок від СРСР, відкрили денну школу, в якій можна отримати повну середню освіту і відповідний сертифікат.

У квітні минулого року, за сприяння Посольства України в Японії, в Палаці міжнародних культурних обмінів м. Кіото відбувся український фестиваль «Молимося за мир в Україні». Посол України Ігор Харченко виступив із доповіддю про ситуацію в Україні, а також дав інтерв'ю представникам місцевих засобів масової інформації.

Українська громада підготувала насичену культурну програму: майстер-класи виготовлення писанки та яляки-мотанки; розучування української пісні й танцю, лекції про українську культуру,

мову та традиції, відео, слайд-шоу та експозицію фото з краєвидами мальовничих куточків України. Відвідувачі також вчилися азам української мови – всі бажаючі мали змогу дізнатися про українську абетку та написання своїх імен українською.

Надзвичайною популярністю серед малечі користувався куточок українських мультфільмів, а серед дорослих – куточок «Фото з красунею та красенем», де можна було одягнути українські вишиванку на вибір, віночок і сфотографуватися на пам'ять з учасниками, вдягненими в українські строї. Працював український ресторан, в якому гості спробували страви української кухні.

На закінчення свята відбувся концерт, в якому ініціатор та натхненник фестивалю бандуристка Катерина Гудзій виконувала не лише українські, але й японські традиційні пісні. Фінальним музичним номером стало виконання всіма організаторами, учнями «Джерельця», інтернаціональним ансамблем фольклорної музики «Tama Linda», аматорами та професійними виконавцями пісні «Господи, помилуй нас» Тараса Петриненка.

Кошти, зібрані від проведення класів, продажу українських сувенірів та української кухні передані на допомогу пораненим в АТО.

в Канаді

Міжнародний тиждень в Альбертському університеті Канадського інституту українських студій був присвячений війні в Україні та Євромайдану. Першу сесію провів діючий координатор Центру політичних і регіональних студій КІУСу доктор Богдан Гарасимів.

Реконструюючи низку подій від перших демонстрацій у листопаді 2013 року аж до сьогодні, він відзначив неконвенційну сутність конфлікту в Східній Україні. Найбільше від насильства постраждало цивільне населення, що є типовим для сучасних війн. Цю війну, на думку доповідача, буде складно довести до розв'язки. У війні слів, що супроводжує цей конфлікт, не зовсім помітна його політична сутність, зокрема, з боку уряду України. Київ, наголосив він, повинен зробити більше зусиль, щоб політично схилити на свою сторону мешканців Донбасу «шляхом створення кращих умов для життя, протистояння проросійській пропаганді та кращого ставлення до біженців поза зоною конфлікту».

У доповіді доктор Олег Ільницький (відділ сучасних мов і культурологічних студій Альбертського університету) наголосив на культурних відмінностях між Росією й Україною та як це проявилось під час подій Євромайдану. Він навів приклади, до яких надмірностей дійшли представники влади під час правління корумпованого режиму Януковича. Найважливішим результатом Євромайдану, на його думку, стала трансформація українського суспільства від прислужницького до громадянського.

Наталія Пилип'юк зосередилася на питаннях екуменізму, породженого Євромайданом. Незвичайна співпраця між християнськими священниками усіх деномінацій, мусульманських муфтіїв та єврейських рабинів була вражаючою, особливо у спільній підтримці ідеї мужності та подолання колоніальної слащини підлеглості. Вона наголосила, що спільними зусиллями різні групи перетворили українську етнічну націю в політичну, що охоплює громадян усіх етносів та віросповідань.

Під час другої сесії було показано фільм «Небесна сотня», знятий студією «Вавилон 13».

Ірина ФЕДОРІВ

в Естонії

21 лютого, в Міжнародний день рідної мови, українське земляцтво міста Сілламяе «Водограй» в Естонії відкрило літературно-музичний клуб «Крипа». Презентацію підготували Лариса та Лідія Житник, використовуючи методичні рекомендації Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти й науки України. Цей день був запроваджений 2000 року для підтримки мовного та культурного різноманіття та багатомовності.

На планеті існує 6000 розмовних мов. За даними ЮНЕСКО майже половина з них знаходиться під загрозою зникнення в найближче десятиріччя. Крім Міжнародного майже кожна мова в Естонії має свій день. Для української – це 9 листопада (з 2002 року), для естонської – 14 березня (з 1996 року), для російської – 6 червня (з 2011 року), для вірменської – 21 лютого (з 2006 року), для молдовської – 31 серпня (з 1991 року), для грузинської – 14 квітня (з 1978 року), для чеченської – 23 квітня (з 2005 року)...

Заперечення рідної мови веде до деградації, виродження, занепаду. Тому кожний народ намагається зберегти свою мову. На межі зникнення та забуття була й українська. Її намагалися заборонити валуєвським (1863 рік) та емським (1876 рік) указами, знецінити до рівня «місцевої говірки». Забороняли українську мову в часи польського панування, намагалися русифікувати за часів радянської влади. Але наша мова залишилася незнищеною. Український письменник, поет Володимир Сосора, який народився в Дебальцевому на Донбасі, сказав: «Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема».

У кожній країні, зокрема і в Естонії, живе багато народів. Кожна людина має знати рідну мову – це її обов'язок перед власним народом. У той же час вона повинна знати і державну мову – це її обов'язок перед державою, в якій живе чи громадянином якої є.

Калев Наур розповів про історію виникнення свята рідної мови в Естонії, яке відзначається 14 березня. Цього дня 1801 року народився естонський поет і письменник Кристьян Як Петерсон, який поклав початок розвитку естонської літературної мови. Тому 1996 року ініціатором відзначення дня рідної мови став мовознавець, шкільний учитель із Сонда (Іда-Вірумаа) Мейнхард Лакс. А законом день естонської мови затвердили 1998 року. Естонія – маленька країна, естонський народ на 2012 рік складав близько 925 тис., а у світі їх 1,1 млн. чол. Тому естонці ставляться до своєї мови дуже уважно. Якщо є рідна мова, то є й народ, а значить є й державність.

Світлана СТАШКЕВИЧ

Ількові тривоги

ДАТА

9 травня минає 70 років перемоги над фашизмом у Другій світовій війні. Російська влада вважає, що Радянський Союз зміг би виграти цю грандіозну битву і без участі українців. Нас викреслили зі списку переможців. Але й сьогодні їхні діти, онуки й правнуки у великих містах і невеличких селах приходять до пам'ятників загиблим родичам і землякам. До викарбуваних прізвищ треба додати і героїв оповідання. Донька одного з них розповіла цю правдиву історію автору.

Старий Ілько Голобородько на схід села їти не хотів... Ну, чого ото переливати з пустиго в порожнє? Хоча зранку до нього заходив молодий учитель історії місцевої дев'ятирічки. Отой, що власне все і затіяв... Прохав: «Прийдіть, Ільку Григоровичу, ви ж чи не єдиний свідок...» І чого ж це єдиний? Он півсела жінок ще лишилося, які пам'ятають ту історію... А вчитель: «Ну, то жінки, вони і сплутати щось можуть. А ви ж чоловік! Та ще й безпосередній учасник подій. Прийдіть!»

А що приходити? Все одно із цієї справи нічого не вийде... Щоб перейменувати село, ви знаєте, скільки клопоту пережити треба? Учитель казав: треба рішення сільського сходу, яке мають затвердити депутати сільської ради. Потім мають це рішення підтримати депутати районної ради, далі - обласної, а потім хтось ще там у Києві. Ет, нічого з цього не вийде... Бути нашому Жуковому ще сто років Жуковим!

- Ні, ну дивні діла твої, Господи, - посміхнувся Ілько. - Загубилося серед черкаських гаїв невеличке село Солов'ївка. Жило собі мирно. Сіяло і збирало хліб, народжувало дітей. І так не одне століття. Аж раптом у сорок третьому, під час останньої війни, завітав до нього маршал Жуков. Ну, отой, що згодом став маршалом Перемоги, у Берліні капітуляцію підписував.

Думки відносили Ілька все далі в минуле... А по закінченні війни, через кілька років, приїхав до них у Солов'ївку секретар райкому, зібрав загальні збори і повідомив:

- Дорогі земляки, годі вам у невідомих ходити. Таких Солов'ївок, як ваша, на Україні за сотню. У кожній області є, а то навіть і по дві... Є компетентна думка обкому партії, а ще - рішення нашого райкому про перейменування вашого села в Жукове, оскільки тут перебував штаб легендарного маршала Перемоги і він особисто. То як, згода?!

Збори мовчали... Тоді парторг колгоспу Іван Свистун пригрозив:

- Ви що, не розумієте важливості цієї справи?! Це ж політична акція... А ви, фронтовики, чому мовчите? Чи забули, хто Перемогу на фронтах кував?!

Піднявся Микола Федорченко. Він не так давно повернувся в село, весь просяклий війною. Обличчя чоловіка оперезував величезний шрам, а на грудях рівнецьким рядочком вмістилися два ордени Слави та кілька медалей. Федорченко повагом відповів секретареві:

- Перемогу на фронтах кували рядові... і добре кували, але, безперечно, під керівництвом командирів. І маршал Жуков був одним із них. Ми супроти нього нічого не маємо... Хороший командир! Але нас не було тут, коли він приїздив. Ми вовували... То хай приймають рішення ті, хто був у селі, хто його стрічав. Жінки наші, дід Тарас, Михайло Глущенко, он Ілько... І він ткнув пальцем у мій бік.

Збори зашуміли. Секретар райкому владно встав, підняв руку і гучно промовив:

- Я саботажу не допущу! Ви знаєте, який час був... Війна є війна, і вона без крові та втрат не буває! Отож, годі згадувати минуле. Треба жити сьогоднішнім. А воно напружене і тривожне... Он вже сіяти треба, а збіжжя катма. Я обіцяю вам, як секретар райкому, що зерном ми вам допоможемо... А що стосується перейменування села, то питання це вже вирішене. Можете розходитись, - і, повернувшись до голови сільради, наказав: - Готуй замовлення на нову печатку та вказівники!

Ото і все... І стала їхня Солов'ївка - Жукове. І місцевий колгосп став імені Жукова, а школа - Жуковською восьмирічною... Клуб села Жукове, а в ньому співала хор-ланка дівчат із рільничої бригади, і теж «Жуківчанка».

«Якась дурниця, - подумав Ілько. - Але таке ж було...» Він знехотя вийшов із хати і вмовився на колоді під шовковицею. «Чи, може, піти таки на той схід? Он диви, і через тин видко, як люди поспішають до сільбуду, - подумки почав вмовляти себе Ілько. — Капості від того не буде... А мо, дійсно повернуть селу стару назву - Солов'ївка. Отой учитель історії казав, що головне, щоб вагомі аргументи на це були, «сурйозні підстави». Ілько з кишені війняв прим'яту пачку «Прими» дістав цигарку і запалив. Тютюновий дим заспокоював і наводив у думках лад:

- Все одно не вірю, - стиха повідомив сам собі. - Комуністи все одно не дадуть переіменувати. Дарма що маємо уже двадцять років незалежності. Вони міцно тримаються влади. За просто так їй не віддадуть. Не поступляться. Ну, як же це так... зазіхнути на світле ім'я маршала Перемоги? Ні, не дозволять...

За свої вісімдесят три роки Ілько Голобородько набачився всього. І оту трикляту війну, яку зустрів одинадцятирічним, і свято Перемоги, і голодні повоєнні роки, і «куку-

рудзяну епопею» Хрущова. Радів польоту Гагаріна в космос і сумував за односельцями, які так масово дременули до міста. Пережив він і «розвинутий соціалізм», і «перебудову»... Призвичаївся і до нового часу. А тому, споглядаючи цей стрімкий у змінах світ, він усе робив зважено, не поспіхом:

- Ну, що я вам скажу на тому сході? - розмірковував Ілько. - Про те, що ви і так знаєте... Знаєте, але мовчите. Ось уже десять років мовчите. Чи не бачите посеред сільського кладовища оту велику братську могилу під дубовим хрестом, на якому ні прізвищ, ні дат? У кінці вісімдесятих хотіла громада встановити там гранітну стелу... Не дозволили. Той же райком і не дозволив. А там же лежать односельчани. Наші люди лежать!

Голобородько спересердя сплюнув. І він, Ілько, теж мав там лежати... Та Господь вберіг, відвів напасть... Дарував друге життя. І йому, і Михайлу Глущенку, і діду Тарасу... Хоча той прохав Бога вкоротити йому віку, аби лише повернути онука, десятилітнього Темка.

Ілько глибоко затягнувся цигаркою і витер сльозу, яка по-зрадницьки набігла та й скочувалася щокою. Він усе пам'ятав, пам'ятав до найменшої дрібниці. Пам'ятав, як блищали гудзики на кітелі та погони на плечах у Жукова... Пам'ятав, як той куштував грушу, що взяв із кошика старої Бабайки, який вона принесла йому на гостинець. Пам'ятав, як підбіг до маршала ординарець і хвацько доповів, що рухатись далі немає змоги, бо до рогу заміновано. Передові військові частини обійшли її болотом. А сапери прибудуть ще не скоро, та й їм потрібний час для роботи... Ось тоді командувач і вибухнув гнівом. Брутально вилаявся і гримнув, що він не може чекати. Що він має бути там, на передовій! Де вирішується доля фронту... І якщо немає саперів, то хай дорогу розмінують «оці німецькі холуї», які «два з половиною роки жили під ворогом, прали йому підштаники і варили їсти!» Моложавий підполковник виструнчився, віддав честь і підбіг до вантажівки із солдатами, яка зупинилася за «вілісом» командувача. Уже пізніше, по війні, дізнався Ілько, що то був «розстрільний взвод» Жукова, котрий на місці виконував вироки маршала. Отак, без будь-якого суду і слідства... Пролунала команда - і солдати кинулися по хатах зганяти селян на майдан.

Їх відібрали рівно тридцять: старих дідів, фронтовиків-калік, які повернулися із війни у перший її рік, а ще хлопців-підлітків... Михайлу було п'ятнадцять, Ільку - тринадцять, а Темку лише десять, дарма що в зріст пішов, як лозина. Голосили жінки, вимолюючи пощади...

- Ніякої пощади фашистським холуям! - вигукнув втомлений капітан і наказав рушати. Оточені автоматниками сільчани йшли понурою колоною. Попереду діди, що вже

Ількові тривоги

продовження

доживували свій вік, далі одноногі-одно-рукі дядьки, биті-шматовані війною, а насамкінець вони - невелика ватага сільських парубчаків. Так вишикуватись наказав усім дід Тарас. А він, статечний, сивий від років і болю, крокував першим. У статурі літнього сільського коваля все ще відчувалася сила і міць. Дійшовши до дороги за селом, колона зупинилася. Невеличка дощечка, прибіта на вербі, сповіщала: «Обережно! Міни!» І стрілкою вказувала у бік болота - «Обхід». Автоматники відійшли і вишикувалися позаду колони.

- Рушайте! - наказав капітан.

Дід Тарас повернувся до громади, перехрестився і голосно почав:

- Видно, браття, доля наша така - полягти на оцій дорозі. Отож, розділимося на ланки по чотири чоловіки. Відстань від ланки до ланки - двадцять кроків. Якщо пролунає вибух, усі кидайтеся на землю: і ті, що вже на дорозі, і ті, що ще не рушили. Осколки - річ небезпечна! А ще, дорогі земляки, пробачте мені, якщо перед ким завинив.

Після цих слів дід Тарас підійшов до капітана і попросив:

- Хлопців відпусти.

- Не положено, - понуро відповів той, відводячи погляд, і додав: - А якщо не вистачить, що накажеш - самому іти...

Дід Тарас спересердя сплюнув і відповів:

- Атож, від тебе дочекаєшся! Дай хоча б ножа.

- Навіщо? - здивовано запитав офіцер.

- Дай, кажу! - твердо промовив старий.

- Не бійся, поверну.

Капітан повернувся до солдат і наказав подати ножа. Дід Тарас, озброївшись армійським кинджалом, підійшов до старої верби, обійшов її, щось уважно розглядаючи у кроні, а потім гукнув до Ілька:

- Ану, Іллюшко, залізь на дерево та зрубай мені он ті дві рівненькі гілки.

Хлопець виконав завдання. Дід Тарас неспіхом обчухрав гілки від листя, одну палицю вкоротив, вийняв із кишені якусь шворку, міцно перев'язав нею навхрест гілки. Вийшов півтораметровий хрест. Потім повернув ножа офіцерові, вийшов наперед

колони, перехрестився, підняв над собою хреста і скомандував:

- Перша ланка, рушаймо!

Діди ступили на дорогу... Старий Ілько сахнувся від болю. Недопалок цигарки пропікав пальці. А сльози непрохано котилися з очей. Сльоза за сльозою... Ні, він не плакав. Він поминав... Ось ця сльоза - за діда Савку, він підірвався першим, рознесло на шмаття. А ця - за діда Прокопа, він так майстерно робив свистульки... Ця - за старого Івана Бондаренка. Гарний був музика-бандурист! А ця - за його сина, Олексія, який зустрів

ворога на самому кордоні і утримував свій рубіж, допоки гранатою не відірвало руку. Тоді вижив, а смерть дістала його вже тут, на батьківщині... А оця остання, пересохла, за дядька Андрія. З ворожого оточення він вийшов, а зі свого не зміг...

Ілько добре пам'ятає, як лунали вибухи, як одна ланка змінювала іншу; як після кожного вибуху усі кидалися на землю, притискувались до неї, благаючи про захист, - і ті, хто мусив іти на дорогу, і ті, хто їх примушував. А потім знову піднімалися, і знову рушали... Він бачив, як солдати охорони опустили зброю і зняли пілотки, а дехто в ту пілотку заховав своє обличчя, а може... свої сльози. І тільки дід Тарас, немов Мойсей, уперто йшов уперед, високо піднявши хреста, і здавалося, що ніякі міни, ніякі осколки не зможуть збороти цього чоловіка... Аж ось надійшла черга рушати і їхній ланці. Їм ніхто не давав команди рушати. Офіцер понуро стояв на дорозі, а дехто із солдат вже попрямував до села. Але чи могли вони, юна-

ки, вчинити по-іншому? Чи могли виплакати собі волю? Та зрозуміло, що ні! Бо попередку йшов дід Тарас, а оця дорога просякла кров'ю їхніх односельців... Ланка рушила. Ілько прямував упевнено, без страху, не зводячи очей із постаті діда Тараса... Не відриваючи погляду від хреста... Він майже наздогнав діда Тараса! Майже...

Прийшов до свідомості вже у військовому шпиталі. Сказали, що його туди, закривавленого, приніс дід Тарас. Боліло пошматоване тіло, боліла відірвана нога, але найбільше боліла згорьована душа... Чому боліла? І зараз болить... Та хіба ж поясниш!

Той капітан, що керував охороною, зупинив якусь маршову піхотну роту і наказав очистити дорогу від трупів, точніше, від того, що від них лишилося. Посклали усе під вербою... Сіли на вантажівку та й рушили. За ними на своєму «вілісі» рушив і Жуков.

Баби і дівчата викопали на кладовищі велику могилу... Туди і знесли односельців. Трохи згодом дід Тарас змайстрував великого хреста. Але про це Ілько дізнався, уже коли виписався із шпиталю і зважав ходити на милицях.

Окрім його та діда Тараса, вижив ще Михайло Глуценко. Хлопець із його ланки. Коли Ілько

підірвався, Михайла відкинуло вибухом і добряче нашпигувало осколками, але нічого... вичухався. Хоча лікар добрі три години витягував оті осколки. Десь сімдесят третього року, коли Михайло, сп'яну, розповів оцю історію в обласному центрі якомусь журналістові, його заарештували... Засудили до трьох років позбавлення волі за наклепницьку діяльність проти радянського ладу. З мордовського табору Михайло вже не повернувся.

А дід Тарас помер у шістдесят першому. Помер якраз на Великдень. Люди казали, що то Бог призвав! Бо на такі свята помирають лише святі... Для Ілька дід Тарас і справді був святим... А хіба не так?!

А він, Ілько, ще живе... Топче землю своєю одиною ногою. Свариться зі своєю Пріською, доглядає сад, ще й опікується синовією пасікою. Треба ж жити, коли Бог надунав... Тільки одне непокоїть Ілька - йти чи не йти на отой капосний схід?

Олександр ЗАБАРНИЙ

Засновник – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Реєстраційне свідоцтво
№ 352-24ПР, серія ЧГ,
від 6 березня 2007 року
Розрахунковий рахунок: код 021125668
р/р 25223003000 в МФО 853592
(для Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою)

Склад редакції:

Бойко О.Д., докт. політ. наук, проф.,
Мельничук О.В., докт. фіз.-мат. наук, проф.,
Астаф'єв О.Г., докт. філол. наук, проф.,
Михед П.В., докт. філол. наук, проф.,
Онищенко Н.П., чл. Нац. спілки журн. України,
Самойленко Г.В., докт. філол. наук, проф.,
Стребкова І.О.

Макет та верстка - Іваницька О.І.

Адреса редакції:

Центр гуманітарної співпраці
з українською діаспорою
кімната 210
вул. Крапив'янського, 2,
м. Ніжин, 16602, Україна
Тел./факс: (04631) 7-19-59
E-mail: ukr_diaspora@ukr.net,
ndu_diaspora@mail.ru

<http://ndu.edu.ua/index.php/pidrozdlly-2/vidannya-ukrajinskij-dim>